

De Oorlog, 29 juni 1914
 [ALGEMEEN HANDELSBLAD, No. 27739.]

[Maandag 29 Juni 1914]

EDITIE VAN 4 UUR.

5 AVONDBLAD. Eerste Blad. Dit nummer bestaat uit vier bladen.

Inhoudsopgave 29 juni 1914

[ALGEMEEN HANDELSBLAD, No. 27739.].....	1
BINNENLAND.	1
De moord op het Vorstenpaar.	1
TELEGRAMMEN.	1
De moord op Franz Ferdinand. (vervolg van pag. 6).	1
De Duitse keizer.	2
Griekenland en Turkije.	2
BUITENLAND.	2
De moord op Franz Ferdinand.	2
De bijzonderheden.	2
Hoe keizer Wilhelm het bericht ontving.	3
Indruk in het buitenland.	3
Aartshertog Franz Ferdinand. †	4
De omstandigheden van den aanslag.	5
De opvolging.	6
Uit Parijs.	6
Een "verhaal van den moord".	6
Balkan-Statens.....	8
Hoe een nieuwe oorlog werd vermeden.	8
Hoe keizer Wilhelm het bericht ontving.	9

BINNENLAND.

10 **De moord op het Vorstenpaar.**

De tijding van den moord op het Oostenrijksch aartshertogelijk Echtbaar heeft ook te 's-Gravenhage diepe ontroering teweeggebracht. Terstond na ontvangst der bevestiging heeft de minister van buitenl. zaken, jhr. Loudon, een telegram van deelneming aan zijn ambtgenoot te Weenen gezonden en legde hij tevens een bezoek van rouwbeklag af
 15 bij den Oostenrijksch-Hongaarschen gezant, baron De Giskra. Dezen ochtend heeft baron Sirtema van Grovestins, grootmeester van het Huis der Koningin, in opdracht van H. M. den gezant de gevoelens van deelneming van H. M. met de droevige gebeurtenis overgebracht. De meeste hoofden der buitenlandsche missiën te 's-Gravenhage brachten baron Giskra condoléance-bezoeken,

TELEGRAMMEN.

20 **De moord op Franz Ferdinand. (vervolg van pag. 6).**

WEENEN, 29 Juni. (Reuter). De keizer bevindt zich in den besten toestand, hij kwam hedenmorgen te 11.30 aan het station Penzing aan, en werd door aartshertog Karl Franz Josef, de nieuwe troonsopvolger, ontvangen.

De keizer reed in een open rijtuig naar Schönbrunn, door het talrijke publiek levendig toegejuicht.

De "Neue Freie Presse" zegt: Naar men algemeen aanneemt is de daad het gevolg van een wijdvertakt complot. De typograaf Cabrinovic zou herhaaldelijk hebben gezegd, dat bij
 30 gelegenheid van de aankomst van den troonsopvolger iets zou gebeuren.

Gisteravond te halftien had een anti-Bosnische betooging plaats. Kroatische en Slavonische Jodenstudenten trokken, de volksliederen zingend, en juichkreten voor den keizer uitend, door de straten of roepend: "Weg met Servië! Weg met de Serviërs! Wij hebben geen moordenaars noodig! Weg met de vijanden der monarchie!"

35 BERLIJN, 29 Juni. (Eigen bericht). Uit Weenen wordt aan den "Berliner Lokal Anzeiger" geseind: "Volgens de eerste samenhangende berichten uit Sarajewo is het met volkomen zekerheid bewezen, dat de aanslag het gevolg is van een samenzwering, die een groot-Servisch karakter draagt. De beide aangehouden en loochenen weliswaar medeplichtigen gehad te hebben, maar de geheele aanslag was zoo nauwkeurig voorbereid en getuigde
 40 van zoo'n goede organisatie, dat de medewerking van verscheidene personen daarvoor volstrekt noodzakelijk was. De aangehoudene Princip zei bij zijn verhoor, dat de derde bom, die men gevonden heeft, bestemd was voor het geval, dat de eerste aanslagen mislukt waren."

Naspeuringen van Paul Theelen: 29 juni 1914

45 Uit Weenen wordt aan den "Berliner Lokal Anzeiger" geseind: "Gisteravond om 10 uur begonnen in Sarajewo zeer ernstige betoogingen van de studenten tegen de Serven en tegen Servië. Men riep: "Wij kunnen hier geen moordenaars gebruiken! Weg met de Serviërs! Weg met Servië!"

50 Uit Sarajewo werd hedenmorgen aan den "Berliner Lokal Anzeiger" geseind: "De rouw is in de stad algemeen. Uit bijna alle huizen hangt de zwarter vlag. De anti-Servische betoogingen nemen een zeer dreigend karakter aan. De Serviërs moeten zich in hun lokalen bijna barricadeeren, vooral toen bekend werd, dat velen van hun wapens bij zich droegen. Soldaten moesten herhaaldelijk tusschen beiden komen om bloedvergieten te voorkomen. Het onderzoek is den geheelen nacht voortgezet en het wijst er op, dat 55 Serviërs in Belgrado met het complot in betrekking stonden. De bommen zijn, naar bewezen is, uit Belgrado afkomstig. De bijzonderheden over het verhoor van de beide daders en van de overige aangehoudenen worden geheim gehouden.

De Duitse keizer.

60 KIEL, 29 Juni. (Reuter.) De Duitse keizer en de keizerin zijn per exprestrein naar Wildpark (Potsdam) vertrokken.

Griekenland en Turkije.

65 ATHENE, 27 Juni. (Reuter.) In de Grieksche nota, heden aan de Porte overhandigd, zegt de Grieksche regeering, dat ze acte neemt van de Turksche mededeelingen betreffende de maatregelen, die genomen zijn om een eind te maken aan de gebeurtenissen in Thracië en Klein-Azië.

AVONDBLAD. Tweede Blad.

70 **BUITENLAND.**

De moord op Franz Ferdinand.

75 **SERAJEWO, 28 Juni. (Reuter). Een gymnasiast loste op aartshertog Franz Ferdinand en zijn gemalin bij een wandelrit door de stad, twee revolvershots. Beiden werden ernstig gekwetst en stierven kort daarna.**

80 **SERAJEWO, 28 Juni. (Reuter). Toen de aartshertog met zijn gemalin hedenmorgen naar de ontvangst in het raadhuis reed, werd een bom geslingerd naar de automobiel, waarin de aartshertog met zijn gemalin gezeten was. De aartshertog stiet de bom met zijn arm weg; de machine ontplofte toen de auto van den aartshertog de plaats reeds was voorbijgereden onder de volgende auto; de beide daarin zittende heeren van het gevolg werden licht gewond. Van het publiek werden zes personen gewond. De aanslag was gepleegd door een typograaf Cabrinovic uit Trebinje, die dadelijk werd gearresteerd. Na de ontvangst op het raadhuis zette de aartshertog met zijn gemalin den tocht door 85 de stad voort. Een gymnasiast uit de achtste klasse, Princip uit Grahovo, loste uit een browning verschillende schoten op den troonopvolger en diens gemalin, waardoor de eerste in het gezicht, de hertogin in het onderlijf getroffen werden. Beiden werden naar het paleis gebracht, waar zij aan de bekomen wonden overleden. De moordenaar werd gearresteerd. De verbitterde menigte lynchte bijna de beide personen die de 90 aanslagen hadden gepleegd.**

De bijzonderheden.

95 **SERAJEWO, 28 Juni. (Reuter). De moordenaar Princip, een jongen van negentien jaren, verklaarde bij het verhoor reeds lang het plan gehad te hebben een hooggeplaatste persoonlijkheid te doden uit nationalistische overwegingen. Hij had een oogenblik gearzeld, daar ook de hertogin in de automobiel gezeten was maar toen had hij snel gevraagd. Hij ontkent medeplichtigen te hebben. De een-en-twintigjarige typograaf Cabrinovic toonde bij het verhoor zich zeer cynisch ook hij verklaarde geen medeplichtigen te hebben. Cabrinovic was na den aanslag in de rivier gesprongen, doch 100 door de politieagenten en menschen uit het publiek die hem nasprongen, gearresteerd. Enkele schreden van de plaats, waar deze aanslag plaats had, werd een tweede bom gevonden, die echter niet gesprongen was. Waarschijnlijk werd deze door een derden persoon weggeworpen, toen hij zag dat de aanslag gelukt was. Princip verklaarde dat hij geruimen tijd te Belgrado studeerde. Cabrinovic deelde mede, dat hij de bom had 105 gekregen van een anarchist in Belgrado, wiens naam hij niet kende.**

110 **WEENEN, 28 Juni. (Reuter.) In de namiddaguren werd hier het gerucht verspreid van den te Serajewo gepleegden aanslag op aartshertog Franz Ferdinand en zijn gemalin; tegen drie uur werd dit officieel bevestigd. Het ontzettende nieuws werd spoedig door bulletins in de geheele stad bekend gemaakt. Overal waar feestelijkheden**

plaatshadden, werden die onmiddellijk gestaakt. Overal heerschte de grootste ontsteltenis en ook in de berichten uit de provincie komen die tot uiting.

115 BAD ISCHL, 28 Juni. (Reuter). De keizer, die dadelijk van het overlijden van den aartshertog en de hertogin kennis kreeg begaf zich in diepe ontsteltenis onmiddellijk naar zijn vertrekken, en gaf bevel dadelijk alles in gereedheid te brengen voor de terugreis naar Schönbrunn. De ontsteltenis en de deelneming onder de bevolking van Ischl kwamen hier duidelijk aan. Toen de keizer het bericht werd medegedeeld brak hij in tranen uit en zeide: "Het is ontzettend! ontzettend! Op deze wereld is mij toch ook niets gespaard gebleven!"

125 WEENEN, 28 Juni. (Reuter). Van andere zijde wordt over den aanslag nog gemeld: Hedenmorgen te 10 uur kwam de aartshertog met zijn gemalin uit Ilisze te Serajewo aan, waar een grootsche ontvangst plaats had. Door een bom werden elf personen uit het publiek gewond, zes ernstig, vijf licht. De beide officieren uit hun gevolg werden ernstig gewond. Op het hoofdplein te Serajewo sprong plotseling een goedgekleede jongeman uit het publiek en loste op het rijtuig van den aartshertog eenige schoten.

130 SERAJEWO, 29 Juni. (Reuter.) In den konak zijn de lijken van den aartshertog en zijn gemalin neergelegd; zij werden door professoren uit Weenen gebalsemd. De overbrenging naar Weenen zal niet plaats hebben voor Zondag. Voor de lijkdiensten te Weenen zijn nog velen bepalingen gemaakt. De begrafenis zal waarschijnlijk niet plaats hebben voor 10 Juli.

135 WEENEN, 29 Juni. (Reuter.) Ondanks den Zondag zijn heden de morgenbladen verschenen, en geven uiting aan de diepe deelneming der bevolking. Zij wijzen er op dat alle volken der monarchie zich eenstemmig om den grijzen keizer scharen, die opnieuw een voorbeeld geeft van heldenmoed en onbuigzaam plichtsbefef, door de wijze waarop hij het bericht van de ramp ontving.

140 WEENEN, 29 Juni. (Reuter.) De "Neue Freie Presse" verneemt uit Serajewo, dat een aantal Bosnische Serviërs gearresteerd zijn, ook vrouwen en meisjes. Gendarmerie, politie en militaire patrouilles kruisen door de stad. Te 10.30 werden drie Montenegrijnen gearresteerd, twee studenten en een schrijnwerker.

Hoe keizer Wilhelm het bericht ontving.

150 KIEL, 28 Juni (Reuter). Toen hier het bericht van den aanslag ontvangen werd, ging de chef van het marinekabinet, admiraal von Müller, dadelijk met het jacht *Hulda* op zee, en riep het bericht den keizer toe, die op de *Meteor* was. Hoewel dit jacht een voorsprong van 15 minuten had, liet de keizer de wedstrijden eindigen. De andere jachten volgden het keizerlijk sein op. De keizer liet dadelijk Franz Josef telegrafisch zijn deelneming betuigen.

155 Indruk in het buitenland.

PARIJS, 28 Juni. (Reuter.) President Poincaré zond onmiddellijk een telegram van deelneming aan den keizer van Oostenrijk.

160 ROME, 28 Juni. (Reuter). De koning van Italië betuigde telegrafisch den keizer van Oostenrijk deelneming. Alle autoriteiten brachten de betuigingen van hun deelneming aan de Oostenrijksche legaties, bij Quirinaal en Vaticaan over. De Paus heeft de receptie, die morgen ter gelegenheid van het feest van den Heiligen Petrus zou worden gehouden en waarvoor 10000 uitnodigingen waren rondgezonden, afgezegd.

165 De moord op den aartshertog-troonopvolger wekte overal beweging, echter worden de gevoelens wel eenigszins beïnvloed door de vrij algemeene opvatting dat de aartshertog nooit eenige sympathie heeft getoond jegens de Italiaansche elementen in de Monarchie. De Paus zond aan den Keizer telegrafisch een bewijs van deelneming. Kardinaal Merry de Val zond telegrammen aan keizer Franz Josef en aan minister Graaf Berchtold.

170 LONDEN, 28 Juni. (Reuter.) De koning van Engeland gelastte, wegens den dood van den aartshertog, dat gedurende een week het hof den rouw zal aannemen. Het hofbal, dat morgen zou plaats hebben, is eveneens uitgesteld.

175 DURAZZO, 29 Juni. (Reuter.) Het bericht van den moord op aartshertog Franz Ferdinand

heeft hier groote ontsteltenis verwekt.

180 BELGRADO, 29 Juni. (Reuter.) Het bericht van den aanslag wekte hier algemene sensatie. Ondanks het nationale feest, waarvoor talrijke gasten uit het buitenland waren aangekomen, werden op last der regeering alle openbare lokalen en koffiehuisen des avonds te tien uur gesloten.

Aartshertog Franz Ferdinand. †

185 Aartshertog Franz Ferdinand was de zoon van een broeder des keizers, Karl Ludwig. In zijn jeugd werd hij niet geteld onder de aartshertogen, die in aanmerking kwamen; hij was een tener jongetje, en het was zeer onwaarschijnlijk, dat hij ooit een man worden zou; men vreesde algemeen dat hij jong zou sterven. Hij moest den winter in warm klimaat doorbrengen en ongehoorde massa's levertraan slikken; en dat schijnt het
190 gewenschte resultaat te hebben gehad. Want aartshertog Franz Ferdinand groeide op als een gezonde, flinke man, met wien men wel rekening zou moeten houden. Vooral toen door den dood van kroonprins Rudolf de aartshertog zeer dicht bij den troon kwam te staan.

195 Van zijn jonge jaren weet men niet veel meer dan van elken Oostenrijkschen aartshertog. Hij was een leerling der Jezuiten; hij had een soort stille, maar zeer krachtig gebleven godsdienstige overtuiging, die hem in vele kringen den naam van bigot of clericaal bezorgde, en bleef, ondanks alle pogingen om hem aan een vrouw te helpen, ongehuwd. Wat hij deed, deed hij met ijver en toewijding, en velen die met hem in aanraking kwamen, ontwaarden dat hij ook een wil had, waarmede niet te spotten
200 viel, zoodat men hem ook wel eigennuttig noemde.

Hij was in 1863 geboren, en toen hij in het laatst der vorige eeuw nog steeds "vrijgezel" bleef, achtte de keizer het oogenblik gekomen, om eens te onderzoeken, waarom de aartshertog geen keus wilde doen uit de vele beschikbare aartshertoginnen. Het was in de jaren, dat vele aartshertogen het hof den rug toekeerden, onder
205 burgerlijke namen burgerlijke huwelijken sloten of in vrije liefde de bevrediging zochten, die de hofkringen hen niet konden aanbieden. En het scheen dat het Huis Habsburg, waarvan in oude tijden de dichter had gezegd:

"Bella gerant alii, tu felix Austria nube" tot uitsterven gedoemd zou zijn wegens de
210 weinige neiging die zijn aartshertogen voor "standesgemasse" huwelijken betoonden. Het was in die dagen ook, dat er te Weenen zelfs ernstig gedacht werd aan een huwelijk tusschen aartshertogin Elisabeth, de kleindochter des keizers, de dochter van kroonprins Rudolf, en den Duitschen prins Eitel Fritz, om dan door een nieuwe pragmatieke sanctie haar opvolging en die harer kinderen op den troon te verzekeren. In dien tijd kwam het den keizer ter oore, dat aartshertog Franz Ferdinand zoo vele
215 en herhaalde bezoeken bracht aan aartshertog Frederik, te Presburg, een der oudere aartshertogen, die eenige lieve en aardige dochters had. Algemeen was toen de indruk, dat de aartshertog met een dier dochters, de mooie Gabrielle, in het huwelijk zou treden.

Maar het kwam anders. De aartshertogin Isabella, de gemalin van aartshertog Frederik,
220 had een hofdame, gravin Chotek, een lid van een oude, maar arme en niet zeer hooge Boheemsche familie. Haar vader had in Bohème een gouverneurstitel, haar broeder was ambtenaar in een der provinciale bureaux. Het was deze gravin Chotek, die een zoo grooten indruk had gemaakt op den Oostenrijkschen troonsopvolger, dat hij het vaste voornemen opvatte haar te huwen.

225 Dat heeft heel wat voeten in de aarde gehad. De keizer wilde aanvankelijk geen toestemming geven. Er ontstond een koele, zelfs zwijgende stemming tusschen den keizer en zijn aangewezen opvolger. In hofkringen maakte de geheele zaak een hoogst onaangename indruk. Totdat eindelijk en ten slotte een overeenkomst werd aangegaan tusschen de keizer en den aartshertog, op grond der kuiswetten van het Habsburgsche
230 Huis, waarin werd vastgesteld, dat de aartshertog in het huwelijk zou mogen treden met gravin Sophie Chotek, maar dat het een morganatisch huwelijk zou zijn, dat de gravin nooit keizerin van Oostenrijk zou kunnen worden en dat de kinderen, uit dit huwelijk geboren, geen rechten zouden hebben als leden van het keizerlijk huis. Dit moest de aartshertog op plechtige wijze bezweren en een verklaring onderteekenen,
235 waarin op grond der huiswetten van het Habsburgsche Huis en der Pragmatieke Sanctie, zijn huwelijk met gravin Chotok zou worden beschouwd als morganatisch en zijn kinderen geen recht zouden hebben op de opvolging.

Onder die voorwaarde werd het huwelijk voltrokken. De oude keizer, die er veel verdriet over had gehad, heeft Franz Ferdinand later vele blijken gegeven van
240 ingenomenheid met zijn gemalin, en heeft haar zelfs benoemd tot hertogin van Hohenberg, zoodat zij, geen aartshertogin zijnde, toch in de ranglijst van het hof onmiddellijk op deze volgt.

De invloed, dien de aartshertog op den ouden keizer oefende, nam steeds toe. Aartshertog Franz Ferdinand werd de vertrouwde raadgever van den keizer, wiens advies werd gevraagd, voordat de ministers de gelegenheid hadden, hunne denkbeelden aan den keizer mede te deelen. In de laatste jaren zag de keizer, wiens hooge leeftijd hem belette zich persoonlijk veel met de zaken te bemoeien, niet anders dan door de oogen van den aartshertog. De hoogste waardigheid in leger en vloot werd den aartshertog opgedragen, en inderdaad was Franz Ferdinand de leider der Oostenrijksche staatkunde, de opperbevelhebber van leger en vloot.

Als zoodanig was hij het hoofd der militaire partij, en voerde hij, gesteund door den generaal Conrad von Hostzenderff, de chef van den Oostenrijkschen generalen staf, een krasse campagne tegen graaf Aehrenthal, wiens politieke houding tegen Servië en tegen Rusland hij veel te zwak achtte.

De strijd daarover werd eindelijk door den keizer beslist ten gunste van Aehrenthal, doch het verdriet en de zorg, die de minister in de moeilijke dagen der annexatie van Bosnië en Herzegowina had, door de tegenstand van de militaire kringen en vooral van den troonsopvolger, verbitterden zijn laatste levensdagen.

Sedert den dood van Aehrenthal was de invloed van den aartshertog op den keizer weder oppermachtig. Graaf Berchtold was een willig werktuig in handen van den aartshertog. En het gevolg van dien invloed was de zonderling-agressieve en toch aarzelende staatkunde, die Oostenrijk in de dagen van den Balkanstrijd volgde. Aartshertog Franz Ferdinand was de verpersoonlijking van het Oostenrijksche Imperialisme. Men wist, dat de vreedzame en kalme staatkunde van den ouden keizer niet steeds door hem werd goedgekeurd, en dat daarover vaak pijnlijke en ernstige verschillen van meening waren ontstaan. Maar men wist tevens, dat zoolang keizer Franz Josef leefde, in het Oosten geen oorlog zou ontstaan, waarin Oostenrijk gemoeid zou worden.

Of Franz Ferdinand werkelijk een vijand der Serviërs en der Slaven in 't algemeen was kan worden betwijfeld. In Bohème was hij zeer bemind, waartoe zijn huwelijk met een Boheemsche dame veel had bijgedragen. En men verwachtte daar van hem, dat hij een politiek zou volgen, waarin hij een sterk sprekende Slavische richting zou aannemen. In hoeverre die verwachting zou bewaarheid zijn, kan niemand zeggen.

Maar het is zeker wel een zonderlinge ironie van het lot, dat deze aartshertog, wien men meer Slavische sympathieën toeschreef dan eenig ander lid van het Habsburgsche huis, vallen moest door den kogel van een Slavischen samenzweerder.

De dood van Franz Ferdinand is in elk geval voor de monarchie van grooter beteekenis dan eenige ander voorval uit de laatste jaren, sedert den dood van kroonprins Rudolf. Een ontzettend lot is wel den ouden Oostenrijkschen keizer beschoren. Zijn uitroep, toen hij het bericht van den moord ontving: "Mij blijft ook niets bespaard!" is zoo te begrijpen, zoo gruwelijk waar. Hij doet, in zijn hooge eenzaamheid, nadat allen om hem gevallen zijn, vaak denken aan den door het noodlot vervolgden Oedipus; want ook hem blijft geen enkel leed bespaard. Tweemaal zag hij dengene vallen, wien de plaats het dichtst bij den troon was toegewezen: eerst zijn zoon Rudolf, nu zijn opvolger Franz Ferdinand. Zijn vrouw viel eveneens door den dolk van een moordenaar. En de 83-jarige, die juist voor eenige weken van een zoo ernstige ziekte herstelde, staat na al deze slagen van het lot eenzaam op zijn post, en moet in den avond van zijn leven een nieuwe bladzijde van de geschiedenis van Oostenrijk gaan beginnen.

De omstandigheden van den aanslag.

Uit de telegrammen blijkt, dat ondanks de ontkenning van de personen, die de aanslagen te Serajewo pleegden, klaarblijkelijk een complot moet hebben bestaan. Het was bekend, dat de aartshertog een reis zou ondernemen door Bosnië en Herzegowina; maar het was ook bekend, dat de Servische gezant te Weenen verleden week naar het departement van buitenlandsche zaken ging, om in opdracht van zijn regeering de reis van den troonsopvolger naar Bosnië af te raden. Met het oog op deze en andere waarschuwingen waren door de politie de meest zorgvuldige maatregelen genomen ter bescherming van den aartshertog. De aartshertog, die met de bekende gegevens in kennis was gesteld, wilde echter zijn reis niet opgeven, temeer daar alle maatregelen waren genomen en hij persoonlijk de militaire manoeuvres in het oosten wilde leiden.

Onder de talrijke maatregelen door de politie genomen behoorde een strenge afzetting van de straten, door duizenden gendarmes en alle beschikbare troepen. Toch heeft de typograaf Cabrinovic kans gezien een bom naar de auto van den troonsopvolger te slingeren, waardoor de personen, die in het eerste volgrijtuig zaten, gewond werden. Bij de aankomst in het stadhuis wilde de burgemeester een redevoering houden, maar de aartshertog voorkwam hem met de woorden: "Mijnheer de burgemeester, ik kom om een bezoek te brengen aan uwe stad, maar de bevolking begroet mij hier met bommen. 't Is afschuwelijk!"

Een doodelijke stilte heerschte na die woorden. Toen dit eenige oogenblik geduurd,

310 zeide de aartshertog, oogenschijnlijk kalm: "Nu kunt gij uw toespraak houden." In
regeringskringen maakt men er de chef der politie te Serajewo een verwijt van, dat
hij, na den eersten aanslag, toestond, dat de tocht van den aartshertog door de stad
werd voortgezet. Er waren verschijnselen, die er op wezen, dat er wijdvertakte Pan-
Servische samenzwering was gesmeed, en dat in Serajewo verschillende personen uit
315 Belgrado waren aangekomen, die met het complot in betrekking stonden. Doch het
Bosnische ministerie was volstrekt niet op de hoogte van de plannen van den
aartshertog. En Franz Ferdinand had alle voorzorgsmaatregelen, door de politie
genomen, laten ?? commanderen. Ook na den eersten aanslag wilde hij geen wijziging
in de genomen maatregelen toestaan.
De beide gearresteerde moordenaars zijn uit Servië afkomstig.
320 Princip is een leerling van het Bosnische gymnasium, die wegens politieke
samenspanning uit Bosnië verbannen was.
Beide moordenaars waren direct uit Belgrado naar Serajewo gekomen; zij verklaren dat
de daad in Servië was voorbereid, met de bedoeling een vijand van het Servische volk
te treffen. Klaarblijkelijk was het voornemen van deze Servische chauvinisten, om de
325 verzoening tusschen de Bosnische Serviërs en Oostenrijk te belemmeren, en een
represaille-politiek uit te lokken.
Doch de Bosnische Serviërs kunnen niet verantwoordelijk worden gesteld voor een daad,
die door chauvinisten in Servië was voorbereid.

330 De opvolging.

Door den dood van Franz Ferdinand wordt zijn neef, Karl Franz Josef, de oudste zoon
van aartshertog Otto, de naaste tot den troon. Deze aartshertog is een achterneef des
Keizers. Hij werd in 1887 geboren, en is dus thans 27 jaar oud. Sedert drie jaren is
hij gehuwd met Zita, prinses van Bourbon-Parma; uit dit huwelijk is een zoon geboren,
335 de aartshertog Franz Josef Otto, die nu anderhalf jaar oud is.

Uit Parijs.

Onze Parijsche berichtgever telephoneert:
Het bericht van den moord te Sarajewo heeft hier in Parijs als elders groote emotie
340 gewekt. De president van de Republiek was juist te Longchamps aangekomen, om er
volgens gebruik het verrijden van den Grand Prix bij te wonen, toen de tijding bekend
werd. Eerst wilde men er niet aan gelooven, maar de telegrammen, die president
Poincaré van kwartier tot kwartier ontving, lieten geen twijfel meer over. De
345 Oostenrijksche gezant, graaf von Szecsen, die zich met zijn echtgenoot op de
officieele tribune bevond, vertrok onmiddellijk; mevrouw von Szecsen zag doodsbleek.
Op het Oostenrijksche gezantschap is een lijst van rouwbeklag neergelegd; onder
degenen, die er op kwamen teekenen, was de Servische gezant een van de eersten.
De heer Poincaré en minister Viviani hebben telegrammen van deelneming gezonden.
Over het algemeen beschouwt men, politiek gesproken, en geheel afgescheiden van de
350 dramatische wijze, waarop hij om het leven kwam, den dood van den aartshertog, bekend
om zijn clericale en militaristische neigingen, nu niet juist als een groot verlies
voor Frankrijk. De bladen leggen daarom vooral den nadruk op hun deelneming in de
smart van den ouden keizer, maar geven tusschen de regels door te lezen, dat ze niet
bijzonder bedroefd zijn over het verdwijnen van Franz Ferdinand zelf. Alleen vreest
355 men, dat de moord de reeds zoo gespannen Oostenrijksch-Servische verhoudingen nog
vijandiger maken zal.
In het "Journal" bestrijdt Jean de Bonnefon de algemeene opinie, dat de overledene
een vijand van Frankrijk zou zijn geweest. Hij zelf toonde zich herhaaldelijk
onaangenaam getroffen door die meening, en zocht telkens naar een gelegenheid, om
360 openlijk met den Franschen gezant in Weenen in gesprek gezien te worden. Hij was goed
thuis in de Fransche geschiedenis en zei wel eens, als men zich verbaasde over zijn
juiste kennis daarvan: "Gij vergeet, dat ik uit een goede Lotharingsche familie
stam." ook, zegt de Bonnefon, protesteerde hij altijd tegen de voorstelling, dat hij
strijdlustig zou zijn en herhaalde telkens een zinsnede, door hem in Boedapest in een
365 redevoering uitgesproken: "De verschillende landen van de monarchie moeten door den
binnenlandschen vrede het voorbeeld voor den buitenlandschen vrede geven."
Verschillende bladen maken melding van het feit, dat de nieuwe kroonprinses, prinses
Zita, française van afkomst is en in rechte lijn afstamt van Karel X. Men hoopt dat
zij wellicht een gunstigen invloed zal kunnen uitoefenen op de Oostenrijksch-Fransche
370 betrekkingen.

Een "verhaal van den moord".

Onze Berlijnsche berichtgever telephoneert:

Uit Sarajewo wordt aan den "Berliner Lokal Anzeiger" geseind: "Een dame, die

375 ooggetuige van de snoode daad van Gavrilo Princip, vertelt het volgende:
"Mijn vriendin en ik hadden ons tegenover de zaak van den koopman Schiller in de
Franz Josefstrasse opgesteld, nadat de eerste aanslag reeds gepleegd was. Kort daarna
zagen wij opgeschoten jongens, waarvan de eene een witten vilten hoed droeg, de
380 tweede een stijven zwarten hoed en de derde, voor zoover wij ons herinneren, een
lichten vilten hoed. Alle drie droegen afdragen kleeren en zagen er uit als
werklieden. Zij droegen de Servische driekleur in het knoopsgat. Onmiddellijk daarna
voegden zich bij hen twee jonge meisjes, die enige woorden met hen wisselden. De
meisjes, die wij, evenals de jonge mannen, niet kenden, kwamen vervolgens naar ons
385 toe en zeiden tot ons: "Laat ons naar huis gaan. Kom, ga ook naar huis." Die drie
komen ons verdacht voor." Mijn vriendin ging weg en ik bleef in gezelschap van een
ander meisje staan. Ik bemerkte dat een van de drie mannen, nl. die met den stijven
hoed (het was Princip) de eene hand voortdurend in den zak hield. Ik zeide tot het
kleine meisje: "Op zoo'n man moest men eigenlijk de politie opmerkzaam maken." Op dat
390 oogenblik was de eerste automobiel met den regeeringscommissaris en den burgermeester
reeds voorbij. Mogelijk hebben de drie mannen mijn woorden gehoord, en Princip liep
haastig voorbij een politieagent naar den overkant van de straat. Hij ging op een
paar pas afstand van de zaak van Schiller staan. Op dat oogenblik kwam de auto van
den aartshertog en onmiddellijk daarna hoorde ik twee schoten knallen, die Princip
395 afgeschoten had. De auto van den aartshertog reed dicht langs het trottoir, waar de
dader stond. De weinige toeschouwers, die zich hier bevonden, vielen onmiddellijk op
den man aan, en probeerden hem vast te houden. Het gelukte Princip echter toch nog
een derde schot te lossen, dat in elk geval de hertogin getroffen heeft. Toen het
eerste schot viel, dat den aartshertog blijkbaar aan het hoofd of aan den hals trof,
omarmde hem de hertogin. Ze had veel tegenwoordigheid van geest en wenkte het publiek
400 nog toe. Van alle kanten kwamen officieren, politieagenten, gendarmen en publiek en
vielen op den dader aan.
Toen de troonopvolger en de hertogin in den konak gebracht werden, bracht men de
hertogin op de eerste verdieping rechts in een kamer en de troonopvolger werd in een
daarnaast gelegen kamer op een ottomane gelegd. Onmiddellijk verschenen de officieren
405 van gezondheid, dr. Arnstein en dr. Polacci, om geneeskundige hulp te verleen.
Voorts kwamen in den konak ook de burgemeester en de Wakoef-directeur, Serif
Arnautovic. De geneesheeren vroeger ether, en aangezien deze niet aanwezig was,
liepen de burgemeester en de Wakoef-directeur naar een dichtbijgelegen apotheek in de
Kaiserstrasse, om ether te halen. Toen men echter zag, dat de gewonden niet meer te
410 redden waren, werd de Franciscaner provinciaal Fra Lovro Mihacevic uit het naburige
Franciscaner klooster gehaald. Deze gaf den troonopvolger de absolutie. Na een poosje
kwam in den konak de aalmoezenier Milan Ernek. De troonopvolger en zijn gemalin waren
intusschen reeds gestorven. De aalmoezenier Milan Ernek verrichtte de gebeden der
stervenden."

415 Uit Weenen wordt aan het "Berliner Tageblatt" geseind: "Een ooggetuige, de kapper
Marassi, die een van de eersten was, die de dader van den eersten aanslag gevangen
nam, vertelt: "Ik stond bij de vroegere filiale van de Union-bank. De eerste
automobiel met het hoofd der politie was juist voorbijgereden, daarna volgde de
tweede auto met den burgemeester. Na een korte poos kwam de auto, waarin de
420 troonopvolger met zijn gemalin en de Landeshauptmann gezeten waren. Plotseling zag
ik, dat een jonge man, die aan de andere zijde van de kade in de nabijheid van de
brug gestaan had, naar de leuning liep en iets op den muur legde en toen een bom van
onderen naar boven tegen de automobiel wierp. De man stond naast een ander, die zich,
nadat gegooid was, kalm verwijderde. Ik zag hoe de bom op de auto terecht kwam. Hij
425 stuitte echter af op het opengeslagen dek van de auto en viel tegen de automobiel,
die er achter reed. Op dit oogenblik hoorde ik een vreeselijk gekraak. Zoodra ik
gezien had, dat de bom was gegooid, snelde ik op den man toe. Hij moet mij echter
opgemerkt hebben en sprong over den muur in de Militza. Ik achtervolgde hem. Op dit
oogenblik kwam ook een detective, die een revolver op den man richtte en hem wilde
430 doodschieten. Ik riep hem toe: "Niet schieten, wij moeten hem levend hebben!" Wij
waren echter uiterst voorzichtig, omdat wij bang waren dat hij een revolver bij zich
had. Het gelukte ons den man te pakken te krijgen en hem met de hulp van de politie
gevangen te nemen. Hij had niets in zijn handen en verzette zich niet."

435 Naar gezegd wordt heeft de troonopvolger den laatsten tijd een vermoeden gehad, tegen
vertrouwde personen van zijn omgeving geuit, dat hij geen natuurlijken dood zou
sterven. Hij heeft een beschikking getroffen, dat hij niet in de Capucijner-groeve,
maar in Arnstetten, waar hij voor zich en zijn familie een groeve had laten bouwen,
zou worden bijgezet.

440 In hofkringen wordt de schuld van het ongeluk aan den Landeshauptmann Potiorek
toegeschreven. De hertogin was na den eersten aanslag vreeselijk opgewonden en wilde

voor niets ter wereld toestaan, dat de aartshertog nogmaals de auto zou bestijgen en door de slecht bewaakte straten rijden. Potiorek echter zeide: "Thans is alles voorbij, meer dan één moordenaar hebben wij in Serajewo niet. Thans zullen demonstraties van sympathie plaats vinden. Er is geen reden om bevreesd te zijn." 445 Cabrinowic is ongeveer 21 jaar oud, typograaf en van Servische afkomst. Hij is de zoon van een herbergier in Sarajewo en staat bekend als een individu, dat slechts ongaarne werkt. Hij behoorde vroeger tot een groep anarchisten. Voor korten tijd begaf hij zich naar Belgrado. Hij werkte daar in de staats-drukkerij. Na ongeveer vier weken keerde hij naar Serajewo terug. Sedert zijn verblijf in Belgrado was hij 450 Servisch chauvinist en drukte hij zijn sympathie voor koning Peter uit. Bij het verhoor deed hij zich zeer cynisch voor. Hij lachte herhaaldelijk. Hij bekende den aanslag gepleegd te hebben, doch weigerde ophelderings te geven omtrent de beweegredenen. Hij zeide, de bommen uit het buitenland te hebben ontvangen, doch de plaats wilde hij niet noemen. De bommen, die met gehakt lood en ijzers gevuld waren, 455 moeten veel overeenkomst hebben met die, welke in 1907 in Montenegro gebruikt zijn. De tweede dader, Princip, werd kort nadat hij de revolverschoten gelost had, door officieren en politie gevangen genomen. De menigte omringde hem en sloeg hem, tot hij bloedde. Princip zei dat hij een tegenstander was van het imperialisme. En omdat de hoogste vertegenwoordiger van het imperialisme belichaamd was in den troonopvolger, 460 had hij den aanslag gepleegd. Princip was voor korten tijd nog student aan de handelsschool. Hij is ongeveer 20 jaar oud en eveneens van Servische afkomst. In den loop van den namiddag werden nog verschillende personen in hechtenis genomen. Zij zijn verhoord en in arrest gehouden. Op een paar pas afstand van de plaats, waar de tweede aanslag gepleegd was, vond men een bom, die niet ontploft was. Het is 465 mogelijk, dat een derde dader deze heeft weggegooid, op het oogenblik dat hij zag, dat de aanslag reeds gepleegd was.

Balkan-Statē.

Hoe een nieuwe oorlog werd vermeden.

470 Onze Brusselsche correspondent schrijft d.d. 28 Juni: Heden is in het Brusselsche dagblad "Le Soir" een brief verschenen van den Konstantinopolitaanschen correspondent van dat blad, waarin enkele m. i. meldenswaardige bijzonderheden in voorkomen omtrent de laatste verwickelingen tusschen Turkije en Griekenland – die trouwens nog hangende 475 zijn. Volgens dezen journalist, die zegt zijn inlichtingen "de source absolument sūre" te hebben, verwachtte men dat de oorlog op Vrijdag 19 Juni uit zou breken. De Grieksche gezant had reeds order gekregen bereid te zijn om op dien dag Konstantinopel te verlaten. Sedert den 17en inderdaad kende men reeds te Athene in 480 breede trekken den inhoud van het antwoord der Turksche regeering op de Grieksche nota in zake de Helleensche onderdanen van Turkije. Denzelfden dag seinde het Grieksche officieuse correspondentiebureau naar het buitenland, dat mocht het Turksche antwoord het princip vooruitzetten dat de quaestie der Grieksche Ottomannen een quaestie is van buitenlandsche politiek, waarin Griekenland niet bevoegd is zich te moeien, dit antwoord zou worden beschouwd als niet te voldoen, en dat dan oorlog 485 maar moest volgen. Ondanks deze bedreiging werd niet de minste verandering aan de Turksch den Griekschen gezant werd overhandigd. De heer Panas seinde de nota naar Athene over: maar zoo zeer was men te Konstantinopel overtuigd dat de oorlog nu onvermijdelijk zou volgen, dat last werd gegeven de lichten der zeebakens bij Smyrna van den 18en af te dooven. Den 18en in den voormiddag, vertelt nu de correspondent, ontmoette ik een ambtenaar van het Grieksche gezantschap die me zei: "De Turksche 490 nota is hard in alle opzichten, zoo naar den vorm als naar den inhoud. Nooit kunnen wij ze aanvaarden."

"Nochtans," gaat de "Soir"-correspondent voort, "'s anderdaags was 't al een andere toon. De Atheensche bladen, het Atheensche correspondentiebureau, verklaarden luide dat de Turksche nota uitstekend was, zoo verzoenend als het maar kon: dit was 495 onwaarheid, archifaux. Doch in den voormiddag van den 18den hadden te Athene twee gewichtige gebeurtenissen plaats gehad. "De Fransche gezant had Venizelos gewaarschuwd dat de Fransche regeering de uitgifte van het tweede gedeelte der Helleensche leening niet zou toelaten zoolang de betrekkingen tusschen Griekenland en Turkije zóó gespannen bleven. "De Grieksche minister te Washington had aan zijn 500 regeering medegedeeld dat de Vereenigde Staten beslist weigerden de kruisers "Idaho" en "Mississippi" aan Griekenland te verkoopen. Deze beslissing had men te Washington genomen door de tusschenkomst van den Amerikaanschen gezant te Konstantinopel, den heer Morgenthau. "Dank zij deze dubbele interventie, die te bekwamer tijd plaats had, werd de oorlog vermeden. Had zij pas enkele uren later plaats gehad, c'en ētait 505 fait."... Aan den toon van den brief mag men denken dat de "Soir"-correspondent in drukke betrekking staat met het Grieksche gezantschap te Konstantinopel. Het lijkt

wel, of wat hij weet vloeit uit een Helleensche bron. Te merkwaardiger is daarom zijn voorstelling van de gebeurtenissen. Want daaruit moet men toch opmaken dat de Grieken niet zonder gretigheid den oorlog hadden aanvaard, veel meer dan te Konstantinopel
510 stond men er te Athene kort op. Daar heeft de kalmeerende praktische invloed der beide mogendheden zich, gelukkig nog bijtijds, moeten doen gelden. De "Soir"-correspondent noemt dit "un petit point d'histoire", dat tot nog toe niet werd behandeld. Hij beweert het voorgoed te hebben opgelost.

515 **Hoe keizer Wilhelm het bericht ontving.**

KIEL, 28 Juni (Reuter). Toen hier het bericht van den aanslag ontvangen werd, ging de chef van het marinekabinet, admiraal von Müller, dadelijk met het jacht *Hulda* op zee, en riep het bericht den keizer toe, die op de *Meteor* was. Hoewel dit jacht een voorsprong van 15 minuten had, liet de keizer de wedstrijden eindigen. De andere
520 jachten volgden het keizerlijk sein op. De keizer liet dadelijk Franz Josef telegrafisch zijn deelneming betuigen.